

Nr 4 vinter 2018

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

Vi tar strid om torkstödet

Småbrukare söker
mark att bruka

När EU och USA
bestämmer
jordbrukspolitiken

ATT PLÖJA ELLER INTE PLÖJA...?

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör:
Marina Eriksson
Örstad 3, 618 33 Kolmården
Tel.: 0703-57 95 64
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Marina Eriksson

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej. Önskas material åter ska ett frankerat returkuvert skickas med.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration
Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Marina Eriksson
marina@sverigessmabrukare.se

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande
Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 0555-722 05 eller 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli
Lena Larson
Estenstorp 5, 5571 69 Malmbäck
Tel: 0380-66 20 51 eller 070-55 92 769
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida
www.sverigessmabrukare.se

TEMA JORDBEARBETNING

SM i plöjning8-10
Innovativt jordbruk ger resultat 12-16
Ingen naken jord hos Josef 18-19

ALLTID I SMÅBRUKAREN

Ledare 3
Gästskribent: Framtidens unga småbrukare 4-6
Betraktelse 7
Förbundsnytt: Torkkrisen 11
Bokrecesion 15
Agrarhistoria: Sojakriget 20-23
Förbundsnytt: Vad är egentligen ett småbruk? 24-25
Reportage: Galen i grälle 26-27
Torget 28
Förbundsnytt 29
Aktiviteter 30
Kontaktuppgifter till lokalavdelningar 31

ATT LEVA I SAMKLANG MED VÅRT JORDKLOT OCH ALLA DESS NATURRESURSER

Ekonomisk tillväxt, som den defineras idag, är för oss i västvärlden kontraproduktivt. De senaste 30-40 åren har tillväxten endast lett till ökad skuldsättning och en utarmning av vårt naturkapital. Vi konsumerar en mängd prylar av medioker kvalitet, utan att vi på något sätt har blivit lyckligare. Politikerna står vid sidan och hejar på, de gör allt för att hålla tillväxten vid liv. Tillväxt är dock inte hållbart. Att låta något växa exponentiellt leder alltid till en kollaps. Antingen väljer vi att likna lämlarna och återgår till ett normalläge eller så kör vi på och låter vår civilisation bli som en cancertumör som till slut tar död på sin värd (värld...)

ANPASSNING ÄR NÖDVÄNDIGT

Förändring är något naturligt. Världen har alltid varit föränderlig. Nu står vi inför mänsklighetens största förändring när våra naturresurser, som vår livsstil är beroende av, hastigt sinar. Förmågan att kunna anpassa sig blir avgörande för överlevnad – för ekosystem, för samhällen, för individer och för företag.

För att finna en hållbar utveckling menar många att vi ska sträva mot ett robust samhälle. Robusta ekosystem och företag med robust produktion. Robusthet gagnar dock inte förändring. Ett robust system låser problem genom att stöta och stängas utan att tillåta sig att formas. Elasticitet och flexibilitet medger

förändring genom att inte knäckas eller brytas. Genom att se problemet som en möjlighet och söka nya vägar. Världen är föränderlig - inget varar för evigt. Endast den som är positiv inför förändring och anpassar sig efter omständigheterna har möjlighet att se problem och motgångar som något som lär inför framtiden. Det engelska ordet resilience beskriver detta på ett utmärkt sätt.

VIKTEN AV MÅNGFALD

Ett resilient samhälle anammar mjuka värden och formas till anpassning vilket människan till sin natur är bra på. En människa som strukturerar sig under fasta dogmer utifrån politik och ideal kan aldrig bli anpassningsbar och föränderlig.

Ekologisk resiliens är ett mått på ett ekosystems förmåga att klara av störningar. Dessa störningar kan innefatta allt ifrån väderförändringar och miljögifter till hur en skog återhämtar sig efter storm eller bränder. Social resiliens är ett samhälles förmåga till återhämtning efter t.ex. en naturkatastrof eller politiska oroligheter. Ekologiska och sociala system är ömsesidigt beroende av varandra och samverkar dynamiskt. Resiliens handlar i sådana sammanvävda sammanhang om ett systems förmåga att hantera påverkan utan att övergå i ett mindre önskvärt tillstånd. Dess förmåga till självorganisation och till att lära och anpassa sig.

En hållbar framtid bygger på flexibilitet och att leva i samklang med vårt jordklot och alla dess naturresurser. Det absolut viktigaste att sträva mot är mångfald. Mångfald är en förutsättning för resiliens eftersom det innebär en spridning av riskerna och större möjlighet till omorganisation efter en störning. När en art utrotas eller minskar kraftigt kan dess utrymme i ekosystemet övertas av en annan art med liknande funktion. En minskad biologisk resiliens kan leda till en plötslig och oväntad ekologisk kollaps.

Det finns mycket mer att skriva kring hållbarhet och mångfald när det gäller ekologi och matförsörjning. Dessa, de viktigaste områdena för vår framtid.

I årets sista tidning kan du läsa mer om olika skolor för hur vi hanterar vår matjord under temat jordbearbetning. Vi avslutar också serien Agrarhistoria med spännande nutida jordbrukspolitiska reflektioner.

JONAS WANGSTEN

FRAMTIDENS UNGA SMÅBRUKARE

VILKA SKA ODLA VÅRA JORDAR
PÅ SMÅBRUKEN I FRAMTIDEN
OCH VAR SKA DE GÖRA DET?
IDAG HAR VI EN ÅLDRANDE
JORDBRUKARKÅR I SVERIGE.
VI STÅR INFÖR ETT STORT
GENERATIONSSKIFTE INOM
JORDBRUKET

SAMTIDIGT FINNS DET MÅNGA
UNGA MÄNNISKOR MED
INTRESSE FÖR ODLING SOM
FÖRSÖKER FÅ TAG PÅ MARK ATT
KÖPA ELLER ARRENDERA.

Den här texten är en ansats till dialog mellan unga blivande och åldrande småbrukare kring hur vi ska kunna lösa den här frågan. Vi är nog alla överens om att småbruken inte ska försvinna eller förvandlas till en historisk artefakt. Jag är själv en av dessa unga människor utan mark.

UTAN KONTAKTER OCH NÄTVERK

Jag växte upp utan familjeägd gård. Istället hyrde mina föräldrar trädgårdsmästarbostaden på en större växtodlingsgård på Östgötaslätten och odlade grönsaker till det egna hushållet. Detta satte spår och fick mig att söka till utbildningen "Trädgårdsmästare, ekologi och entreprenörskap" på Skillebyholm i Järna och Capellagårdens ekologiska trädgårdsutbildning på Öland.

Syftet var att få en stabil grund för att kunna starta en småskalig ekologisk grönsaksodling. När jag var klar med utbildningen så märkte jag dock att det inte fanns någon tydlig väg framåt för mig som inte kom från en familjeägd gård och saknade kontakter och nätverk för att kunna hitta mark.

Jag tog kontakt med Länsstyrelsen och Hushållningssällskapet i Östergötland. De kunde varken erbjuda mig goda råd eller kontakter. Jag såg mig själv sittandes på bar backe utan en gård i sikte. Detta bekymrade mig då jag även mött andra från mina utbildningar som hade samma ambitioner men som hade gjort samma erfarenheter som jag.

Det blev tydligt för mig att här saknas ett "verktyg" där unga kan komma i kontakt med gårdar som kan tänka sig att arrendera ut en markbit så att vi får "pröva vingarna". Uptagen med denna insikt om att vi behöver en förändring på ett systemplan började jag därför studerar till Agronom Landsbygdsutvecklare på SLU. Tanken var att få verktyg för att kunna arbeta stödjande med lokalisering av livsmedelsproduktion. Att lösa frågan om hur unga människor ska kunna få tag på mark, samtidigt som jag själv vill närma mig ett liv som småbrukare!

I somras fick jag möjligheten att låna ett småbruk på Östgötslätten. Skörden från odlingarna går till gårdsbutik, kommunen, restaurang och säljs även på bondens marknad. Den ersättning jag erbjöds var boende, grönsaker och kött från gården samt en mindre ekonomisk ersättning. Omsättningen i företaget har legat på under 250.000 kr per verksamhetsår intjänade på grönsaker samt guidningar. Med den knappa omsättningen har ägarna resonerat sig fram till att de inte har råd

att anställa. Istället har de tagit in personal genom arbetsförmedlingen, personer som arbetstränar genom FAS3, men även extrapersonal vid behov under högsäsong. Nu i efterhand har jag fått signaler från andra småskaliga grönsaksodlingar att en extra anställd eller volontärer är lite "plus minus noll" men dock oftast inget inkomstbortfall. Trots att detta inte var en fast tjänst så möjliggjorde det att jag kunde undersöka hur mycket tid och engagemang en småskalig grönsaksodling kommer att kräva av mig, men också vilken ekonomi ett sånt här företag inbringar – utan att egentligen riskera någonting.

INGEN RIMLIG INKOMST

Samtidigt som jag är tacksam för erfarenheten och möjligheterna detta öppnade upp för mig så konstaterar jag att de hundratals timmar jag lade ner på gården inte skulle kunna generera en rimlig månadslön. I alla fall inte på det sättet verksamheten drivs på för tillfället. Det är svårt att försörja sig på detta om man inte har tänkt igenom sin företagsidé ordentligt. Det krävs mod och att man har förmågan att tänka annorlunda för att kunna lyckas med småskalig grönsaksodling.

MINA ERFARENHETER

Till de erfarenheter jag skaffade mig under odlingssäsongen hör insikten om att man måste öka mervärdet av de timmar man lägger ner på gården genom olika riktade insatser, t.ex kan man:

- Effektivisera odlingen
- Hitta en "alternativ" distribution: REKO-ring, andelsjordbruk, kommun-upphandling eller försäljning till restaurang
- Öka mervärdet på produkten genom vidareförädling: marmelad, sylt, syrade grönsaker m.m
- Arbeta deltid med kurser eller ta ett lönearbete vid sidan av
- Öppna upp gården genom t.ex caféverksamhet eller restaurang
- Hitta en kombination: köttproduktion, mejeri, äppelmustning, fröodling etc.
- Odla en gröda som är väldigt dyr och efterfrågad - vad nu det skulle kunna vara? !

KLUSTERSAMVERKAN

Om man skiftar perspektiv och funderar över vad som skulle kunna göras från lokalt håll för att stödja småbruket så finns här olika lösningar att titta på. Det kan t.ex handla om en plattform som skapar möjligheter för klustersamverkan för att organisera livsmedelsproducenter i bygden.

Några förslag på initiativ skulle kunna vara ett mathantverkshus med livsmedelsgodkänt kök, en matkarta över producenter i trakten, föreläsningsserier för producenter och konsumenter eller skördefest för allmänheten. Ett sådant samarbete skulle kunna leda till förenklad gemensam distribution. Då kan man möta kommunens behov vid direktupphandling, samt få en ökad medvetenhet om lokala producenter hos lokalbefolkningen.

Småbrukarlivet är bra för själen,
men svårt att få lönsamhet på.

KOMMUNERNAS ROLL

Vissa kommuner arbetar nu hårt för att upprätta kommunala livsmedelsstrategier, vilket skulle kunna ge flera möjligheter för oss småbrukare. För att öka kommunens lokala upphandling så kan den gå in och köpa både odlingsmark och boskap – vilket sker i Rättviks kommuns projekt "Återtaget". Livsmedelsstrategier på regional nivå kan också uppmuntra kommuner till att börja sätta upp egna mål kring t.ex livsmedelsens ursprung och att upphandlingsunderlaget utformas därefter, som i kommunerna i norra Örebros läns fall. Det kan också leda till att man som i Sollefteå, Tingsryd, Kramfors Växjö, Strängnäs och Södertälje köper in "andelar" från andelsjordbruk som ett sätt att stödja lokal småskalig produktion. En av de senaste i raden är Ydre Kommun som tillsammans med lokalsamhället i livsmedelsstrategin tar fram olika projektidéer som rör bland annat ett lokalt slakteri, ett maskinsamarbetsbolag och ett projekt för att stötta nya grönsaksodlingar och även de redan etablerade gårdarna.

STATEN OCH EU

Även om det känns som att det finns en slags väg framåt för småskalig odling, så känner jag stark oro inför framtiden. Hur ska det gå för oss som sysslar med detta när kontrollen över matproduktionen ligger i EU:s händer? Där har vi småskaliga odlare en minimal möjlighet att påverka och föra fram vårt perspektiv. På ett nationellt plan så har varken "Matlandet Sverige" eller den "Nationella livsmedelsstrategin" kunnat lämna några garantier utan fungerar bara som irrbloss då de innehåller en tyngd på export och strukturrationalisering. Småbruket ses inte som ett reellt alternativ till dagens intensifierade odlingar och är inte en politisk fråga i vårt inrikespolitiska landskap. Det behövs som jag ser det helt andra ansatser från nationellt politiskt håll för att idéerna om småbruket ska få genomslag. Frågan är om kommunen och lokalsamhället kan bli en drivande aktör i att förändra livsmedelsproduktionen eller krävs det något helt annat för småskaligt jordbruk i Sverige och internationellt? Hur ska det i så fall uppstå?

Vad framtiden har att ge kan vi inte veta, men vi kan göra vårt yttersta för att vara med i ledet och påverka den. Därför vill jag uppmana er alla att göra mark tillgänglig för unga som vill odla småskaligt. Vi kan skapa strukturer som en "markbank" där framtidens småbrukare kan få kontakt med äldre bönder som är villiga att arrendera ut mark eller så småningom sälja sina gårdar. För utan unga småbrukare som tar vid har småbruket som idé överhuvudtaget ingen framtid!

HANNES NORR

Nästan helmörkt när jag ger mig av genom skogen.
Hör tydligt de försiktigt fräsande stegen från något djur som går
bredvid mig i frosten, några meter in i mörkret.
Vet att björnarna lagt sig till vintervila. Vad kan det vara?
Jag bestämmer mig för rådjur.

I gryningen hör jag orrar som kuttrar. Övar de på spelramsorna redan nu?
Eller påverkas även fåglarna av klimatförändringar?

Väl framme vid sjökanten ligger is i sjök här och där i viken.
Himlen börjar rodna i sydost. Allt är stilla.
Sätter mig att vänta.

Rodnaden sprider sig vågrätt längs horisonten.
Samtidigt ljusnar det allt mer. Det klirrar i isen.
Vasstrån böjer sig kraftigt. Är det fisken som leker?

Spricker ut i ett leende när solen ser mig. Plötsligt går en vindpust i
talltopparna. Vattenytan krusas. En ny dag.

TEXT & BILD
PEO ERIKSSON, FRÖSÖN

I klasserna för veteranplöjning måste redskapen vara i originalskick enligt tävlingsreglementet. De som tävlingsplöjer med moderna maskiner använder däremot ofta särskilda tävlingsplogar.

KONSTEN ATT PLÖJA MED PRECISION

MER ÄN 50 DELTAGARE TÄVLADE I PLÖJNING PÅ SKÅNSKA LYNGBY GÅRD UNDER SISTA HELGEN I SEPTEMBER. KONTRASTERNA VAR STORA I MYLLRET AV TÄVLANDE, BESÖKARE OCH UTSTÄLLARE. MODERNA TRAKTORER OCH EN JÄTTELIK TRÖSKA SAMSADES MED SMÅ VETERANTRAKTORER OCH HÄSTEKIPAGE.

SM i plöjning består av olika klasser för moderna maskiner, tegplöjning och växelplöjning, klasser för veteraner med buren eller bogserad plog samt plöjning med häst.

Tänkvärt är att de moderna tävlingsplogarna och de små, enkla hästplogarna ger i princip samma resultat – de vänder på jorden.

Flera domare bedömer tiltornas raket, likformighet och hur väl slutna de är. Plöjningsdjupet mäts noga och man kontrollerar att tiltorna är helt avskurna från underlaget. Att fårans kant är rak och fin är viktigt. På Lyngbys lätta jordar var det i år en utmaning att bedöma kanterna, de ville gärna rasa ihop.

Kraven på noggrannhet är stora. De tävlande skruvar hela tiden på sina plogar. De stannar, mäter och justerar. Här är det exakt precision som gäller.

Huvudarrangör för tävlingarna var JUF (Jordbrukare Ungdomens Förbund) Skåne-Blekinge. Medarrangörer, förutom Lyngby gård, var Kristianstad kommun, Event in Skåne och Sparbanken Skåne.

SAMLAR PÅ TRAKTORER

I år kom titelförsvararen Dick Nilsson från Stallarholmen i Sörmland på en hedersam tredjeplats i klassen ”veterantraktorplöjning med bogserad plog”. Med sin gröna Munktell från -48 och den jämnåriga överumplogen har han tävlat mycket, ofta med framgång.

Hemma på gården Fjällsta har han ett 30-tal veterantraktorer, ett intresse som han odlat sedan 1978.

– Jag kommer från en bondesläkt och är uppväxt med gamla traktorer. Motorintresset har alltid funnits med. Man kan se min samling veteraner som ett alternativt sätt att ”pensionsspara”. säger Dick.

Han åkte ner till Skåne några dagar i förväg för att hinna träna på sin brors jord som liknar den på tävlingsplatsen.

– På en för mig ny jord måste jag testa mig fram med inställningarna, så är det alltid. Jordmånen på olika tävlingsplatser kan skifta från rena mulljordar till den styvaste leran. I år var det väldigt lätt sandjord. Ju mer man kör, desto mer lär man sig. Det är viktigt att ha

en målbild – att se framför sig hur det ska se ut efter plogen. I veteranklasserna får vi ju inte modifiera ”bygga om” redskapen, det måste vara originalskick enligt reglerna, säger han.

Dick är tveksam till allt prat om att det ska vara plöjningsfritt jordbruk.

– Vi borde visa lite respekt för dem som vi tagit över jorden ifrån. När du brukar jord är det bara ett lån – den ska vara i lika bra eller bättre skick när du lämnar över till nästa generation. Då finns det en risk med nya metoder. Plöjning är en säker och beprövad metod som ger många fördelar, säger han.

NY TÄVLINGSKLASS

Från och med i år har det ordnats en ny klass, en klass för maskiner i årsmodellerna 1956-1964. Tanken är att det ska underlätta för ungdomar som vill komma igång med tävlingsplöjning, eftersom sådana maskiner anses vara överkomliga i pris.

– Ungdomarna behöver uppmuntras, jag önskar att fler skulle börja med tävlingsplöjning, säger Dick.

Veterantraktorer i många olika skepnader, märken och årsmodeller står på rad för besökare att beundra.

PLÖJNING MED HÄST

Till SM i hästplöjning var det åtta ekipage anmälda och sex som startade. Årets vinnare blev Linus Elmelid från Svenljunga. Ingen blev särskilt överraskad över det resultatet, han var favorittippad redan från början. Förra året var Linus tvåa efter sörmlänningen Johan Eriksson.

Hästarna är mor och dotter, den äldre är en ren ardenner och dottern är ardennerkorsning med hälften Shirehäst. Linus är mycket nöjd med den korsningen och har även en helsyster hemma i stallet.

– Hästarna är tunga men rörliga. Jag börjar tidigt med unghästarna, de får gå bredvid stoet för att vänja sig vid redskapen. Runt ettårsåldern körs de en

kort period och sedan börjar allvaret vid 2,5 års ålder. Alla individer är olika att träna, det är en utmaning, säger Linus.

På gården Fornebo har familjen köttdjur och hästarna används i jordbruket. Både Linus far, Bruno Elmelid, och farfar har varit skickliga kuskar, så det stora hästintresset har han haft med sig från början.

– Till vardags jobbar jag som instruktör i hästkörning på en naturbruksskola. På vintern blir det skogskörning, både hemma och åt andra. För att bli bra måste man köra mycket, träna och traggla. Jag är noggrann i det mesta jag gör, säger Linus.

Flera av de tävlande är bekymrade för återväxten inom hästplöjningen. Antalet ekipage har minskat under åren, det finns en oro för att kunskapen håller på att försvinna.

– För att locka fler ungdomar borde man tex kunna ändra om i reglementet så att nybörjare får ha någon med sig. Det är bra om man kan ta hjälp av en erfaren person i början. Att tävla är roligt och socialt, man träffar likasinnade, säger Linus.

**TEXT OCH BILD
MARINA ERIKSSON**

Att ha bra hästar är A och O, säger årets vinnare Linus Elmelid. Här med hästarna Bendela och Viola.

KRISEN EFTER SOMMARENS TORKA – HÄR GÄLLER INTE LIKA FÖR ALLA

Sommaren som gick drabbade Sverige hårt. När gräset gulnade och odlingarna torkade bort framför våra ögon, då växte paniken för alla redan pressade matproducenter i vårt land. Regeringen kom med sina ”paket” för att rädda oss. Men extrastödet gäller tydligen inte alla. Det första stödet går till djuren. Eller var det till lantbrukare som har djur? Och i så fall vilka lantbrukare som håller djur är det som man vill rädda?

FINA ORD UTAN INNEHÅLL

– Torkan har fått stora konsekvenser för lantbrukarna. Många är oroliga för sina djur och för sin framtid. Med regeringens nationella krispaket på drygt 1,2 miljarder kronor ger vi lantbrukarna bättre förutsättningar att hantera denna svåra situation, säger landsbygdsminister Sven-Erik Bucht.

– De som drabbas av torkan ska känna samhällets stöd. Det är i sådana här situationer som det starka samhället ska finnas där. Vi ska hålla ihop. Ett nationellt stödpaket till Sveriges lantbrukare är viktigt för de drabbade lantbrukarna, men även för att säkra vår livsmedelsförsörjning, säger finansminister Magdalena Andersson.

Från näringsdepartementet beslutades bla att: ”För att ge lantbrukare med mjölk-, nötkött- och lammproduktion bättre förutsättningar att klara bristen på foder

och de ökade kostnader som det innebär, skjuter regeringen till 400 miljoner kronor under år 2018. Dessa medel kommer att betalas ut så fort som möjligt, men senast i december 2018.”

GODTYCKLIGA GRÄNSDRAGNINGAR

Här sätter man upp gränser för hur många djur man minst måste ha för att söka. De kor och får som råkar bo på en gård med 9 resp 66 djur eller mindre får räknas med att åka med slaktbilen trots att det inte är dags. Otur för dem och dess ägare, krisstödet gäller inte dem.

Har du en gård med 67 eller fler getter eller hjortar så är du inte heller välkommen att söka. Lantbrukare som jobbar heltid och producerar miljövänlig mat men ”råkar” ha ett annat djurslag än det som man i Stockholm bestämt att vara berättigat till stöd riskerar att se sina gårdar gå under.

Man har gjort sina ”avgränsningar”. Till viss del kan man förstå att gränser måste dras och att viss orättvisa uppstår. Men när man diskriminerar lantbruken för att de har gräsätare av annan art, som de facto är upptagna i EUs animaliedirektiv som produktionsdjur, då måste vi reagera. Det är ren diskriminering mot både djur och lantbrukare i vårt land.

Förbundet Sveriges Småbrukare och Getavelsförbundet har kontaktat både Mirja Hers, divisionsdirektör på Jordbruksverket, och Gustav af Wetterstedt på Näringsdepartementet och ställt frågan om de har lagstöd för detta. Det vill säga att utesluta vissa produktionsdjur av en viss art trots att lantbrukaren uppfyller minsta antal djur. Vi har fått svävande generella svar men ingen har kunnat svara på frågan om lagstöd.

SMÅBRUKARNA JO-ANMÄLER

Småbrukarna har nu fattat beslut att JO-anmäla Jordbruksverket för att man gör ”avgränsningar” som man troligen saknar lagstöd för. Vi måste prova det faktum att man kategoriserar vad och vem som får räknas som lantbrukare och lantbruksdjur i vårt land. Ett lantbruk med 55 får, 10 bikupor, grönsaksodling på 2000 kvm och 100 hönor räknas inte som lantbruk trots att man producerar en ganska stor mängd mat. Och tänk tanken att det kanske finns 10 av dessa gårdar på en ort.

Men nej, krisstödet gäller inte alla i vårt land. Det gäller att hålla sig innanför Regeringens och Jordbruksverkets ”avgränsningar”. Otur för alla andra. Eller hur var det nu hon skrev Magdalena Andersson? – Vi måste hålla ihop.

ANNA SUNDBERG

HÖGRE LÖNSAMHET, FÄRRE SKADEDJUR, BÄTTRE MOTSTÅNDSKRAFT MOT TORKA,
OCH ETT ÖKAT VÄLBEFINNANDE FÖR LANTBRUKARNA.
DET ÄR NÅGRA AV RESULTATEN DÅ FORSKARE NU BÖRJAR UNDERSÖKA
JORDBRUKSMETODER SOM SÄTTER MATJORDEN I CENTRUM.

INNOVATIVT JORDBRUK GER RESULTAT

USA:s jordbruksdepartements avdelning
för skydd av naturresurser, NRCS, arbetar
med bönder i hela landet för att förbättra
jordarnas hälsa.

Jordbruket är idag, i likhet med de flesta andra branscher, präglad av teknologiska framsteg. Men när det kommer till själva jorden som ska brukas, så har allt fler börjat uppmärksamma att den tenderar att utarmas och även eroderas bort över tid. Detta kan leda till allvarliga problem – inte minst i kombination med klimatförändringarna. Matjorden har, bland annat, en viktig roll att spela som en buffert för vatten. Ett jordlager som har tömts på sitt organiska innehåll och tappat sin vattenhållande förmåga, gör att jordbruket blir mer sårbart för förändringar i vädret. Det här är en av anledningarna till att bönder runt om i världen har börjat utveckla och tillämpa jordbruksmetoder som sätter jordens hälsa i centrum.

ATT BYGGA MATJORD

De här metoderna har fått olika namn, som till exempel regenerativt jordbruk, eller de mer svåröversatta carbon farming eller conservation agriculture. Gemensamt för dem alla är att de handlar om att vårda och bygga upp matjorden och på så sätt öka dess naturliga bördighet. Huvudprinciperna är att man undviker att plöja. Man lämnar inte marken bar, och man arbetar för att öka den biologiska mångfalden både ovan och under jord. Man integrerar dessutom djurhållning med växtodling. Målet är att få en matjord med ett rikt och välmående ekosystem och en hög andel kolrikt organiskt material. Jorden kommer då att fungera som en ”svamp” som håller vatten och näringsämnen samtidigt som den är luftig och porös.

Regenerativa jordbruk har tidigare uppmärksammats på grund av att de använder metoder som ökar den biologiska mångfalden, binder växthusgaser i marken,

och producerar hälsosamma livsmedel. Men för de lantbrukare som utvecklat och börjat använda sig av de här metoderna, har det också ofta handlat om att vilja arbeta förbyggande för att klara sig bättre under förändrade förhållanden som torka, eller att klara sig ekonomiskt över tid. Nu har det kommit studier som handlar om vad omställningen har inneburit för lantbrukarna själva – inklusive deras mentala hälsa och välbefinnande.

Markprofil med täckgrödor,
South Carolina

JU MER INSEKTSGIFTER, DESTO FLER SKADEDJUR

En studie som publicerades tidigare i år, har jämfört regenerativa och konventionella gårdar med majsodling i norra USA. Studien kom fram till att de regenerativa gårdarna hade 78% högre ekonomisk vinst än de konventionella. Detta kunde förklaras med att de både hade lägre kostnader, och högre intäkter.

Regenerativa metoder handlar mycket om att ha en så stor biologisk mångfald som möjligt. Och detta har visat sig vara mycket effektivt när det gäller att bekämpa skadeinsekter. Mångfalden av andra insekter gör att skadeinsekterna konkurreras ut, och även slås ut genom predation (rovinsekter tar skadeinsekterna). I konventionella system är man ofta hårt drabbade av skadeinsekter på grund av bristen på biologisk mångfald. Man förlitar sig då på insektsgifter, men detta skapar ett scenario där skadeinsekterna anpassar sig och därför ändå kan föröka sig. I studien, som är gjord av forskare vid South Dakota State University, kom man fram till att det fanns tio gånger fler skadedjur på de konventionellt odlade åkrarna, som sprutats med insektsgifter, än på de regenerativa där man inte använt några bekämpningsmedel.

VIKTEN AV TÄCKGRÖDOR

Andra metoder som används på regenerativa gårdar och som minskar förekomsten av skadeinsekter är täckgrödor på vintern, förlängda växelbruk, ökad mångfald längs fältkanter samt att så in andra växter mellan raderna.

Regenerativa metoder som till exempel plöjningsfri odling, betande djur på fälten och täckodling med baljväxter på vintern, gör att man i stället bygger upp jordens

naturliga bördighet. Man får en luftigare jord med lägre densitet och en högre andel organiskt material. Jorden tar också upp vatten bättre, och den har mer mikroliv och en större mångfald av jordorganismer. Sammantaget gör detta att man får mindre behov av att tillsätta gödningsmedel, och man får därmed mindre kostnader för detta.

FÖRBÄTTRAD LÖNSAMHET

Slutsatsen vad gäller kostnader är att genom att gynna markbiologi, biodiversitet, och organiskt material i jorden, har de regenerativa gårdarna mindre behov av kostsamma insatsvaror som insektsgifter och gödningsmedel, och de hanterar skadedjur mer effektivt. I studien konstaterade man ett tydligt samband mellan en högre andel organiskt material, en lägre jorddensitet, och en högre ekonomisk lönsamhet.

ÖKAD EFTERFRÅGAN PÅ KÖTT FRÅN BETANDE DJUR

Utöver de lägre kostnaderna, hade de regenerativa gårdarna också större intäkter än de konventionella – trots att majsskördarna var något mindre. Det berodde delvis på diversifieringen – förutom majs så producerade man också kött ifrån betesdjuren. Det är också vanligt att man säljer direkt till konsument. Den tredje anledningen var att produkterna kunde marknadsföras på ett annat sätt. När man kan visa att maten kommer ifrån en regenerativ gård, där djuren går ute och betar och där man arbetar med att skapa hälsosamma ekosystem, då blir kunderna mer köpbenägna och mindre priskänsliga.

“FÖRSÄLJNINGEN AV GRÄSBETESKÖTT ÄR RELATIVT LITEN I USA, MEN VISAR EN KRAFTIGT UPPÅTGÅENDE TREND – FRÅN 17 MILJONER DOLLAR 2012, TILL 272 MILJONER DOLLAR BARA FYRA ÅR SENARE.”

Betesmarkernas förmåga att lagra in kol och därmed ha en dämpande inverkan på klimatförändringarna har också bekräftats i ett antal studier. Kött från betande djur anses vidare ha en mer hälsosam sammansättning av fettsyror jämfört med kött från den industriella djurhållningen med kraftfoder, samt ett högre innehåll av olika vitaminer och andra näringsämnen. Försäljningen av så kallat gräsbeteskött är relativt liten i USA, men visar en kraftigt uppåtgående trend – från 17 miljoner dollar 2012, till 272 miljoner dollar bara fyra år senare.

Mångfalden av arter och planerat bete förbättrar jordens hälsa, vilket indikeras av en ökad andel organiskt material i jorden – och fler maskar. Förbättringen av jordens hälsa ökar också markens produktionskapacitet.

Sammantaget kan man konstatera att lantbrukarna kunde få högre intäkter om produkterna marknadsfördes på ett annat sätt, genom att ta ut fler inkomster från samma fält, samt genom att vinsterna gick direkt till lantbrukarna i stället för till mellanhänder.

DYRBARA DROPPAR: ATT TA VARA PÅ VATTNET

FN har upprepade gånger varnat för vad förlusterna av matjord innebär. 2015 kom en rapport där man identifierade tio allvarliga hot mot matjordarnas hälsa på global nivå. Några av de mest allvarliga hoten var jorderosion, förlust av organiskt kol, förlust av biologisk mångfald i jordarna, samt kväveutsläpp på grund av konstgödning. I augusti i år gick generaldirektören för FN:s jordbruksorganisation, José Graziano da Silva, ut med budskapet: "Att skala upp arbetet med att regenerera matjordarna i världen är avgörande för att uppnå FN:s högsta mål, inklusive kampen mot hungern". Man har också konstaterat att landdegraderingen är huvudorsaken bakom utrotningen av arter.

Detta samband har en direkt koppling till torkan, som idag drabbar många jordbrukare runt om i världen. Degradering av matjordar leder till en större sårbarhet inför skiftningar i väder och klimat. Enligt FAO:s beräkningar, rinner 40% av regnvattnet bort från bar mark. Men jordbruksmetoder kan också bidra till att lösa problemet. Att öka det organiska materialet i jorden med bara en procent, gör att jorden kan hålla ytterligare 235 kubikmeter vatten per hektar, enligt USA:s jordbruksdepartement. Återpåfyllningen av grundvattnet kan i vissa fall också förbättras om mer vatten

rinner igenom jorden i stället för att rinna av eller avdunsta.

I Kalifornien, en region som har drabbats hårt av torkan, har delstatsregeringen tilldelat medel till ett program som kallas "Kaliforniens initiativ för jordhälsa". Där ger man bönderna betalt för att tillämpa jordbruksmetoder som främjar utvecklingen av hälsosamma matjordar. Tillsammans med Frankrike går man nu ut och utmanar samtliga regeringar i världen att anta program för jordhälsa som en del i sin klimatpolitik.

FLERA FAKTORER PÅVERKAR VÄLBEFINNANDET

Lantbrukare är hårt pressade på många håll i världen, en av de stora utmaningarna är ekonomin. Många är högt skuldsatta och priserna som man kan ta ut för sina produkter är låga – ibland till och med lägre än kostnaderna för att producera dem. Har man då samtidigt stora kostnader för insatsvaror, så kan det bli svårt att få det att gå ihop. I USA minskade nettointkomsterna för jordbrukare med 45% mellan 2013 och 2016. Det är den

Betande djur anses gynna biologisk mångfald och ekosystem, hindra erosion och hjälpa till med att bygga upp matjorden. Detta har uppmärksammats till exempel då FN varnade för att det bara återstår 60 skördar om världens matjordar fortsätter att ödeläggas i samma takt som nu, eller när de senaste årtiondenas kraftiga minskningar av bland annat insekter och maskar har kunnat härledas till industrijordbruket.

kraftigaste nedgången på så kort tid sedan den stora depressionen på 1930-talet. Det senaste årtiondet har landet förlorat 30% av sina mjölkgårdar. Man har också sett kopplingar mellan den svåra ekonomiska situationen och den mentala hälsan. Lantbrukare har en högre andel självmord än någon annan yrkesgrupp i USA – nästan fem gånger högre än befolkningen i stort.

Forskare vid universitetet i Canberra i sydöstra Australien, berättar att nödhjälpen som bönderna får vid torka inte räcker. Man måste också hjälpa bönderna med hur de kan arbeta mer förebyggande. Tusentals lantbrukare har investerat i motståndskraft mot torka till exempel genom förändringar i hur man hanterar betesdjuren eller vattnet. En investering som många lantbrukare har gjort är en övergång till regenerativt jordbruk där hela gården ställs om. Man uppskattar att det finns minst 5000 regenerativa gårdar i Australien. En studie från universitetet i Canberra och Australian National University har specifikt tittat på hur övergången har påverkat lantbrukarnas mentala hälsa. I studien har man undersökt lantbrukare med betande djur i i sydöstra Australien. Slutsatserna i studien var att de regenerativa jordbrukarna hade ett större välbefinnande, ett bättre allmänt hälsotillstånd, samt en större optimism och förmåga att vara effektiva och utvecklas.

SVENSKA LANTBRUKARE OCH ORGANISATIONER DELTAR

Också i Sverige kämpar många lantbrukare med vikande ekonomisk lönsamhet och många har svårt att klara sig. Sedan 1990 har 90% av alla gårdar i de svenska slättbygderna lagts ner och jordbruksmarken har under samma period

minskat med hundratusentals hektar och utgör idag endast 8% av landets markyta. Under 1900-talet har också arealerna med betesmark minskat kraftigt. Från 1,5 miljoner hektar år 1927 till 0,4 miljoner hektar år 2012.

PERMANENTA BETESMARKER ÄR GYNNSAMT

De senaste åren har Sverige som bekant också drabbats av torka. 2018 års sommar slog rekord och när den totala skörden nu har räknats samman, konstaterar man att skörden blivit ungefär hälften så stor som ett normalt år. Det innebär att skörden 2018 är den sämsta sedan 1950-talet. Under torkan såg man att de som hade permanenta betesmarker klarade torkan bättre än de som hade insådda vallar. En åtgärd som rekommenderas är därför att se efter om man har någon mark som kan restaureras till ett permanent bete.

Sedan 1987 har mullhalterna i svenska jordar inventerats regelbundet. 2015 kunde man se att mullhalten i stort visade en ökande tendens under de senaste 25 åren. Detta i huvudsak på grund av den kraftiga ökningen av antalet hästar, med ökad vallodling som följd. På de spannmålsdominerade jordarna i de sydsvenska slättbygderna har dock mullhalten visat sig vara för låg.

Den svenska regeringen undertecknade år 2015 det så kallade fyra-promille-initiativet, som lanserades av Frankrikes regering i samband med klimattoppmötet i Paris samma år. Initiativet handlar om att bygga matjord och öka mullhalten i jordarna för att motverka landdegraderingen, öka livsmedelstryggheten och lagra kol från atmosfären.

När det gäller mullhalt och bördighet så kan lantbrukare få rådgivning ifrån Greppa Näringen. I en analys av den rådgivningen har man kunnat se att åtgärderna för ökad kolinlagring har gett större skördar och ett positivt ekonomiskt netto.

SLU arbetar sedan 2014 med ett pilotprojekt där man studerar den biologiska mångfaldens utveckling i jordbruksmarker och jordorganismernas roll vad gäller bland annat jordarnas bördighet. EU-kommissionen har också nu gått ut med en specialutlysning kring kolinlagring i mark, där SLU ansöker om att få delta tillsammans med 23 andra EU-länder. Det finns också rapporter från genomförd forskning att ta del av på EU-kommissionens hemsida, bland annat vad gäller betesplanering för ökad kolinlagring.

Här i Sverige har Mistras råd för evidensbaserad miljövard genomfört en systematisk kartläggning som visat att reducerad jordbearbetning ökar markens innehåll av organiskt kol. Resultaten av undersökningen publicerades tidigare i år. Att främja jordens hälsa har sedan länge varit ett mål inom den biodynamiska odlingen. Stiftelsen Biodynamiska forskningsinstitutet har arbetat med forskning kring detta sedan 50-talet. Institutet driver idag EU-projektet BERAS, som bland annat arbetar med projektet ”Ecological Regenerative Agriculture”.

Det kommer att bli spännande att följa utvecklingen och debatten både i Sverige och utomlands.

TEXT: ANNA FORSMARK
FOTO: USA:S
JORDBRUKSDEPARTEMENT

Mjöl av närproducerad spannmål,
stenmalet råg- och grahamsmjöl

Foder till nöt, svin, häst, får, fågel,
hund, katt och smådjur

Djurtillbehör och bränslepellets

Personlig service i lantlig miljö

Orgavägen 6, 617 31 Skärblacka
Tel: 011-571 51 • www.orgakvarn.se

**Källebergs
honung & biredskap**

Honung, biredskap,
bisamhällen.

Tvål och
hygienprodukter
Återförsäljare för
Töreboda Biredskap,
Ljusabergskupan

Tel 0471-420 73 epost:
mobil 070-510 66 28 kennnerth.f@telia.com

Precis som att det finns mängder med kokböcker så kommer det ständigt nya böcker om odling. Odling i vatten eller i pallkragar. Odling på balkong eller i skogen. Biodynamisk odling eller odling för nybörjare. Det är lätt att tycka att det inte behövs ytterligare en bok, men när man öppnar Eva Petterssons "Lätt att odla naturligt" så inser man att så inte är fallet. Det här är en bok som alla som äter bör läsa för att få en grundläggande förståelse för de förutsättningar som krävs för att vi skall få mat på bordet. Men framför allt är det en näst intill heltäckande handbok för de som odlar för självhushåll eller mindre försäljning.

Eva växte upp på en grönsaksgård på Gotland och har en gedigen bakgrund med både odling och restaurangverksamhet.

Som redaktör och grundare av tidningen OM Omställning är Eva också väl förtrogen med hur jordbruk kan vara ett miljöproblem men också en lösning för att skapa en hållbar framtid.

Med avstamp i fotosyntesen får vi följa med på en spännande och grundläggande resa. En resa som berättar om hur allt i naturen hänger ihop.

Bokens alla pedagogiska illustrationer, eller många gånger egentligen ritningar ger handfasta råd om hur du bygger upp din trädgård och dina byggnader för bästa resultat. Sol, vind och vatten, för att citera Ted Gärdestad, är viktiga parametrar för att lyckas. Därför är det inte konstigt att Eva väver in mycket av permakulturens grundläggande tankar i bokens faktsäckade upplägg.

"Mångfald i ett ekosystem minskar dess sårbarhet och ökar möjligheten till ett hållbart system. Men det räcker inte med vilken mångfald som helst. Det måste vara en mångfald som bygger på delarnas inbördes förhållanden. Delarna måste passa ihop på bästa sätt, annars uppstår även här kaos." Ett centralt citat ur boken.

Jag får insikt, inspiration och odlarglädje.

JONAS WANGSTEN

INGEN NAKEN J

Josef Appell är en stark röst i debatten om hur jorden bäst ska brukas. På Skogsbo Gård, en bit öster om Ängelholm, odlar han och hans familj ekologiskt och plöjningsfritt. Här odlas spannmål, baljväxter, gräsfrö plus olika mellangrödor.

Tidigare arbetade Josef under tio år som driftsledare på Gårdstunga Nygård i Flyinge, där han utvecklade ideer, metoder och maskiner för bland annat plöjningsfri odling. Sedan två år tillbaka driver han vid sidan om lantbruket också en egen konsultfirma, "Appell Agri Consulting", där syftet är att sprida kunskap om naturliga odlingsmetoder som återuppbygger jordens fruktbarhet.

MELLANGRÖDAN ÄR VIKTIGAST

– Jord och växter lever i symbios, de är beroende av varandra. Bördig jord kommer av växter. Friska växter kommer ur bördig jord. Därför är det avgörande att marken är grön året runt. En svart jord ser jag som en naken, hungrig och törstig jord som är utsatt för vädrets makter. Mina mellangrödor är att likna vid ständiga vallinsådder. De är mina viktigaste grödor eftersom de både skyddar matjorden och bildar bränslet för kommande gröda, säger Josef.

Odlingssystemet Conservation Agriculture (CA) handlar om att skydda jorden. Detta uppnås genom:

- Bevuxen mark året runt
- Minimal jordbearbetning
- Växtföljd med stor variation

MITT MÅL ÄR ATT VARA
"DEN OBEROENDE BONDEN".
GÅRDEN SKA VARA ETT SLUTET,
FUNKERANDE KRETSLOPP

MÅNGA BÖNDER AV DE
FÅR NÅGOT SKEPTISKT I BLICKEN
KOMMER PÅ TAL. ATT VINNA MOT
PLOGEN VERKAR SÄRSKILT SVÅR
VI TROR GÄRNA ATT METODEN E
AV BEKÄMPNING

ORD HOS JOSEF

Plöjd mark i Skåne i november.
Till vänster en åker bredvid med
täckgröda vid samma tillfälle.

Var stannar mull och näring
kvar bäst?

KULTIVATOR ISTÄLLET FÖR PLOG

Istället för plog används maskiner som aldrig bearbetar djupare än 5 cm. Det är tex kultivator med gåsfötter, ogräshacka och ogräsharv. Den gröna marken bearbetas precis före sådd. Kultivatorns uppgift är att skära av alla rötter strax under markytan. Komposteringen av växtmaterial ska ske i ytan, med hjälp av aeroba bakterier (=goda bakterier som använder syre). Det är samma princip som den i trädgårdssammanhang populära täckodlingen. Metoden skyddar marken och gynnar mikroliv och maskar.

– Det sker en väldig förruttnelse i jorden (dåliga anaeroba bakterier) när man vänder ner gräset med en plog. Så fungerar inte naturen. Skogen är en mönsterbild av hur naturen fungerar. Många av samhällets

problem med global uppvärmning, kväveläckage och dålig vattenkvalitet beror ytterst på att vi verkar ha glömt bort hur naturen fungerar, säger Josef.

Till för några år sedan såddes mellangrödan in efter tröskningen. Insådden görs nu istället på våren i samband med den sista radhackningen. Till detta används ”Cameleon”, en maskin som är både radhacka och såmaskin.

– Nu finns det redan en bottengröda när vi tröskar, vilket minskar risken för att få dåliga mellangrödor. Systemet blir därmed mer tåligt. I år till exempel, när torkan drabbade alla, så kunde vi ta en ensilageskörd efter huvudgrödan, säger Josef.

MARINA ERIKSSON

IN GAMLA STAMMEN
I NÄR PLÖJNINGSFRI ODLING
OGRÄSET UTAN ATT ANVÄNDA
ART I EKOLOGISK ODLING –
BARA FUNGERAR MED HJÄLP
NGSMEDEL.

En kultivator med gåsfötter skär av alla
rötter strax under markytan

SOJAKRIGET

I FREDENS EFTERKRIGSEUROPA

SÅ HAR VI KOMMIT TILL DEN AVSLUTANDE DELEN AV NEDSLAG I DEN SVENSKA AGRARHISTORIEN.
HÄR FÅR VI EN INBLICK I DET POLITISKA SPEL SOM LIGGER BAKOM DEN JORDBRUKSPOLITIK SOM VI SER INOM EU IDAG.
DEN JORDBRUKSPOLITIK SOM SÅ KRAFTIGT PÅVERKAR DET SVENSKA JORDBRUKET.

TEXTEN ÄR ETT UTDRAG UR THOMAS GUNNARSSONS BOK JORDBRUK 2.0.1

För cirka tjugo år sedan åkte jag med en bussresa till Tyskland för att besöka olika ekologiska gårdar. Ett av dessa besök var på en gammal välkänd gård som hade varit i biodynamiskt bruk i nästan hundra år. Vid visningen runt gården fann de flesta att här fanns helt andra åsikter och erfarenheter än vad vi var vana vid från Sverige. Bland annat sa vår guide att "växter tycker om fågelsång". De flesta av oss vanliga svenska bönder tyckte givetvis att han pratade strunt. Senare konstaterade jag att dessa erfarenheter från den biodynamiska odlingstraditionen faktiskt var helt korrekta. Men även vid besöket kunde han bevisa för oss att det stämde. Stora, välskötta, uppåt fyra meter höga häckar utmed gränsen mellan de cirka fyrtio meter breda åkrarna, gjorde att skadeinsekterna hölls efter av fåglar som sökte skydd och bostad i dem. Det enda ställe i potatisodlingen som vi tittade på, där Coloradosbaggnas larver kunde leva ifred med tydliga skador på plantorna, var mitt ute i åkern.

Senare såg jag att man på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) funnit att småfåglar enbart söker sig cirka tjugo meter ut i en åker för fodersök, för att ha reträttvägen klar. Alltså, när en åker är fyrtio meter bred söker småfågeln av hela åkern och gör då ett arbete som man annars tvingats utföra med kemiska bekämpningsmedel. Häckar utmed åkerkanten ökade häckningen av sjungande fåglar och antalet småfåglar dubblerades. Uttrycket "Växter tycker om fågelsång" beskrev kort ett komplicerat ekologiskt samband.

SEGRAREN SKRIVER HISTORIEN

Vid rundvandringen i skogen berättade guiden hur amerikanerna tänkt sig att, vid krigsslutet 1945, för gott göra slut på det tyska folket. Det tyska folkets själ var skogen. Något som gäller för de flesta nationer, menade guiden. Hur man nationellt hanterar sin skog visar hur folkets karaktär och kultur egentligen är. Därför utrustade befälhavaren för de amerikanska trupperna en mängd

soldater med motorsågar för att fälla den skog som klarat kriget allt för att krossa det tyska folkets själ. USA hade faktiskt tanken att förvandla Tyskland till ett fattigt u-land mitt i centrala Europa. På grund av amerikanarnas motvilja mot kommunismen vände man plötsligt på politiken och satte istället in stora ekonomiska stöd till hela Västeuropa. Detta kallas Marshallhjälpen.

För min del var detta en upplysning om att historia kan vara olika beroende på vem som berättar. I de flesta beskrivningar av Europas efterkrigshistoria finns inte alls detta med som vår guide berättade. Vad mer fattas?

STÖD TILL ETT SARGAT JORDBRUK

Eftersom Sverige anslöt sig till EU så sent som 1995 har vår historia oftast inte med den kontinentala efterkrigsbakgrunden. Detta gäller särskilt jordbrukspolitiken. Medan däremot våra medbröder, bönderna nere på kontinenten, givetvis mycket väl känner till vad som skett. Att de första försöken till en Europeisk Union innehöll behovet av en gemensam jordbrukspolitik, det kanske ändå är känt i Sverige. Att jordbruket stod för livsmedelsförsörjning var självklart, eftersom politikerna hade personliga erfarenheter av krigsårens svältperioder. Därför blev jordbrukspolitiken (CAP) det första gemensamma området och stilbildare för det europeiska samarbetet. Levnadsstandarden för bönderna var efter krigsslutet 1945 mycket dålig och den franska jordbruksministern på femtiotalet hade som högsta ambition att "få bort det stampade jordgolvet" i de franska bondehemmen. Detta också som en motvikt till den flykt från landsbygden som skapade sociala och ekonomiska problem både på landsbygden och i städerna. Därför insåg man redan från början behovet av att stödja landsbygden och bönderna och

Uttrycket
"Växter tycker om fågelsång"
beskriver kort ett komplicerat
ekologiskt samband.

därför gick merparten av den gemensamma budgeten till jordbrukspolitiken. Denna grundförutsättning för livsmedelsproduktion är något som EU:s politiker totalt glömt idag!

En europeisk jordbrukspolitik, i skuggan av USA:s behov av att öka det amerikanska lantbrukets exportmarknad, innebar att de europeiska politikerna fastnade i en fälla där amerikanerna indirekt styrde det nya Europas livsmedelspolitik. När grunden för den gemensamma jordbrukspolitiken lades 1962 infördes en importavgift på mellanskillnaden mellan priset i Europa och världsmarknadpriset för spannmål, mjölk, nötkött och socker. På grund av påtryckningar från olika intressenter i Europa och USA togs emellertid importavgifterna på djurfoder, som majs och soja, bort. Därigenom grundades de överskott som belastat europeiskt jordbruk under många år i slutet av 1900-talet.

OHÄMMAD FODERIMPORT

Detta har också inneburit att det uppstått en felaktig uppfattning om det europeiska jordbrukets produktionsförmåga. Det överskott av jordbruksprodukter, mjölk, spannmål och kött som funnits är enbart orsakat av en ohämmad och politiskt styrd foderimport. Denna foderimport medför att Europas folk inte är medvetna om att Europeiska Unionen i själva verket är en stor nettoimportör av livsmedel. Detta har inte varit uppenbart då Europa haft "skuggarealer" på andra kontinenter inte bara i Nordamerika – med odlingsarealer som bidragit till den europeiska livsmedelsförsörjningen. Dessutom odlingsarealer vars produktion och export av livsmedel, fodervaror och biobränslen innebär en stöld av dyrbara växtnäringssämnen, särskilt fosfor och inte minst vatten från fattiga områden i världen

där vattenbristen är akut. Platser där folket idag kämpar om att återfå äganderätten till jorden för att kunna försörja sig själva med mat från egen odling. Denna skuggareal är lika stor som hela Frankrikes åkerareal, EU:s största jordbruksnation. Importen av fodervaror och livsmedel är alltså enorm!

INDUSTRIELL DJURUPPFÖDNING

Resultatet av denna massiva foderimport blev att Europa införde den amerikanska djuruppfödningssmodellen. Den europeiska traditionen med nötkreatursuppfödning och mjölkproduktion via betesdrift, som på New Zeeland, fick vika för en industriell stordrift baserad på importerade fodervaror som soja och majs. Nästan all industriell djuruppfödning hamnade av transportskäl nära importhamnarna, långt från de naturligt sett lämpligaste områdena för nötkreatursuppfödning. Det innebär att områdena inne på kontinenten och i norra Europa med sina kuperade, naturliga betesmarker förlorade sin

konkurrensförmåga. Europas folk blev beroende av industriell uppfödning av kött och djur grundat på foderimport från främst Nord- och Sydamerika.

IMPORTTULLAR

Att de europeiska politikerna insåg att man gjort ett misstag 1962 visade de genom att flera gånger försöka införa importtullar på fodervaror, särskilt soja. Det var först 1973 som detta blev möjligt då den amerikanska sojabönsskörden blev så pass usel att USA stoppade sojaexporten. Därmed blev de europeiska politikerna medvetna om att den europeiska djuruppfödningen var helt beroende av foderimporten. För att undvika framtida problem beslutade då de europeiska politikerna om ett ekonomiskt stöd till oljeväxtodlingen inom EG. Oljeväxter som raps och solros kan ersätta soja och majs. Ett stöd som ökade produktionen av oljeväxter nästan tiofalt på femton år. USA accepterade dock inte detta stöd utan drev frågan inom GATT/WTO och fick rätt efter femton år,

alltså 1990. Hela denna utdragna process kallas inom jordbrukskretsar för Sojakriget. Detta händelseförlopp är nästan helt okänt för svenska bönder, fastän vi ändå levat och verkat i utkanten av samma system. Ty även i Sverige gick man samma väg. Genom att kunna spetsa djurens foder med högproteinkällor som sojabönan, fanns det inga begränsningar angående fodrets näringsinnehåll utan begränsningarna var djurstammens förmåga att svara på ökade foderinsatser. Ett intensivt avelsarbete och en omedveten amerikanisering av den svenska djurstammen gav en anpassning till en industriell djuruppfödning och jordbrukspolitik.

BLAIR HOUSE- ÖVERENSKOMMELSEN

Den europeiska jordbrukspolitiken reformerades 1992. Händelsevis reste hösten 1992 EG-kommissionär McSharry till Washington för att förhandla fram ett avtal mellan EG/USA inom GATT/WTO. Detta kallas Blair House överenskommelsen. EG tvingades att anpassa sina regler för oljeväxtodlingen som konkurrerade med sojaimporten från USA. Då övergick bönderna till spannmålsodling som inte hade någon exportmarknad eftersom inlösenpriset till EU:s interventionslager låg över världsmarknadspriset. Skördarna löstes därför in för lagerhållning. Därmed ökade överskottet på spannmål som då exporterades med förlust genom exportbidrag. För att återta hemmamarknaden på fodervaror genom sänkta priser infördes direktsubventioner som priskompensation till odlingen. Däremot missade man helt att stödja betesdrift och vallodling och då övergick allt fler bönder till storskalig industriuppfödning. Resultatet var en negativ spiral – sett ur ett hållbart och ekologiskt jordbruksperspektiv.

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) är ett multilateralt handelsavtal som reglerar handel med varor över landsgränser.

Avtalet kom till med avsikten att öka internationell handel genom minskade tullavgifter, handelskvoter och andra handelshinder.

Avtalet skrevs 1947 i Genève (Schweiz) och kom från och med 1995 att ingå som ett huvudavtal inom Världshandelsorganisationen (WTO).

EG fick i tio år kompensera sina bönder för det prisfall på europeiska jordbruksprodukter som förlusten i Sojakriget innebar. Det dåvarande politiska inflytandet och stödet till det europeiska jordbruket skulle upphöra. Denna ordning var en eftergift från amerikansk sida, som ju helt vunnit kampen i GATT/WTO. Svenska bönder var inte medvetna om dessa villkor. Man såg bara bidragsflödet som startat i och med Sojakrigets början 1973. Att stöden från och med 1992 års CAP-reform var en tioårig avslutningsprocess av en europeisk handelspolitisk konflikt var det få som förstod.

Det innebar också att den reform av EU:s jordbrukspolitik som genomfördes 2003 kallades för en "halvtidsöversyn". Ett uttryck som lät väldigt oskyldigt men som naturligtvis borde varit ett varningens tecken för Europas bönder. Förändringarna i politiken år 2005 och som genomfördes fullt ut i Sverige först 2007, var därmed den största förändringen av Europas

jordbrukspolitik sedan 1945! En konflikt, Sojakriget, handelskriget mellan USA och Europa som varat i mer än trettio år, var över.

LIVSMEDELSINDUSTRINS BEHOV

Därmed är inte kampen över för Europas bönder. Livsmedelsindustrin har under dessa årtionden stärkt sin position politiskt genom sina flaggskepp bland de transnationella bolagen. Detta beskrev handelskommissionär Pascal Lam vid ett möte med livsmedelsindustrin år 2003, då han förklarade att EU:s nya jordbrukspolitik är anpassad till livsmedelsindustrins behov. Det har skett genom flera olika politiska åtgärder, såsom globala tullsänkningar via WTO och bilaterala avtal för industriinvesteringar i främmande länder. Företagen kunde även göra sina inköp av jordbrukets råvaruprodukter på världsmarknaden och inte minst inköp av råvaror till världsmarknadspris lokalt inom EU. Detta innebär att de olika stöd som det även i framtiden kommer att finnas inom det europeiska jordbruket, skall vara så minimalt handelsstörande som möjligt. Sådant var budskapet till industrin.

Jordbrukspolitiken hade lämnat det europeiska jordbruket och blivit en industripolitik tillrättalagd för de stora europeiska transnationella livsmedelsföretagen!

Med detta så inser man att någon förändring av jordbrukets industriella utveckling knappast är synlig bland de som styr inom EU. Den förändring som skett efter 2003 innebär ytterligare en industrialisering och förflyttning av Europeiska Unionens livsmedelsförsörjning till länder utanför Europa.

THOMAS GUNNARSSON

VAD ÄR EGENTLIG

DET ÄR OFTA VI SOM FÖRETRÄDER SMÅBRUKARNA FÅR FRÅGAN: JAJA, DET LÅ

Här är det lätt att man inte riktigt finner orden. Att förklaringen blir lite svävande. Kanske säger man att det måste vara under ett visst antal hektar. Någon tycker att det handlar om rena familj jordbruk. En del menar att det skall vara djurhållning och växtodling på samma gård. Andra hävdar att det är förhållningssättet till djur och odling som definierar om man bedriver ett småbruk.

Vi har under året försökt att komma fram till en definition av vad ett småbruk är. Ordet som vi tycker sammanfattar är Närhet.

EN GEOGRAFISK NÄRHET

Ett småbruk har ofta en nära arrondering. Den gamla gårdsbilden finns kvar.

Småbruk över hela landet är också livsviktigt ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. En så decentraliserad produktion som möjligt för att stärka vår matsuveränitet/säkerhet. Att ta tillvara platsens förmåga och förutsättningar är en stor fördel för miljön. Tex. mjölkdjur i skogs och mellanbygder till skillnad från slättbygdernas jättegårdar med omfattande inomgårdstransporter av foder och gödsel.

EN MÄNSKLIG NÄRHET

Ett småbruk har en större insats av mänsklig arbetskraft i både primärproduktion och förädling.

Småbruk kan precis som förr ge fler människor en anknytning till jordbruk. Det ger en större förståelse för hur maten kommer till.

Småbrukare tenderar i högre utsträckning att sälja direkt till konsument. Då ges fantastiska möjligheter att berätta om sin verksamhet. Vad som är bra och även svårigheter som finns.

EN BIOLOGISK NÄRHET

På ett småbruk ökar möjligheten att kulturlandskapet och naturen samverkar och vävs in i varandra.

Ett samhälle försörjt av ett myller av småbruk är ett eldorado för biologisk mångfald. Glöm matadoravel och genetiskt giftresistenta grödor. Glöm glyfosat och Paraquat. I ett odlingsystem med en uppsjö av olika sorter och arter av växter och djur, där vi tar tillvara alla ekosystemtjänster kommer vi klara oss utan allt "fusk".

EN ETT SMÅBRUK?

VÄTER JU BRA DET DU SÄGER MEN HUR SKALL JAG VETA VAD ETT SMÅBRUK ÄR?

EN EKONOMISK NÄRHET

Många småbruk över hela landet ger ökade möjligheter till lokal och cirkulär ekonomi. Fler lokala arbetstillfällen skapas. Ett småbruk är ofta mer resilient då man har flera ben att stå på och klarar därför olika störningar bättre ur ett ekonomiskt perspektiv. Även "miljöekonomiskt" är ett småbruk ofta bättre då det inte tär på naturens kapital i samma utsträckning som de stora gårdarna och det storskaliga livsmedelssystemet.

EN TIDSMÄSSIGT NÄRHET

På ett småbruk känner man ofta sina jordar bra och vet när det är exakt rätt tid att bruka. Arealen är också lagom stor för att hinna med när det är tjänligt. Men är det effektivt? Ja det beror på hur man räknar. Ett småbruk kan inte på något vis konkurrera tidsmässigt med dagens supereffektiva system (som tröskar ett ton spannmål på ett par minuter jämfört med dagar förr i tiden). Men även där är det ett pris som är svårt att sätta för effektiviteten, då den kräver storskalighet i alla led för att komma till sin rätt. Den tidsmässiga närheten som ett småbruk har ger kvalitet både för maten och naturen.

LIVETS NÄRHET

Vi människor behöver få tillbaka vår förståelse för livets fundamentala förutsättningar. Att se grödorna gro, växa och sköras. Djuren föds, fodras och slutligen slaktas. Det är nyttigt och vi får ett sammanhang till livet, till årstidernas olika göranden både till vardag och fest.

Se bara på våra högtider som ofta är förknippade med årstidernas växlingar och lantbrukets olika faser över året. I dag bor många i stora städer utan att känna grannen. De flesta har tillgång till allt, alltid. En jämngrå sörja av tristess kan lätt infinna sig, hur många shoppingresor till London de än gör. Dagens stora utmaning när det gäller hälsan är just den mentala. Allt var givetvis inte bra förr, men vi har kanske gått lite väl långt i vår strävan efter effektivitet och individualism. Det småskaliga jordbruket inbjuder till gemenskap och att vi som förr ibland måste vänta. Vänta på att äta färska jordgubbar till sommaren.

**JONAS WANGSTEN
BERNT-INGE JOHANSSON**

DET ÄR FÅ TRAKTORER SOM VÄCKER SÅ MYCKET NOSTALIG SOM EN
FERGUSON TE20 ELLER "GRÅLLE" I DAGLIGT TAL.
EN HALV MILJON GRÅLLAR TILLVERKADES MELLAN 1946 OCH 1956.
33 000 AV DEM HAMNADE I SVERIGE.
SÖREN SÖDERSTRAND HAR ELLER HAR HAFT 62 AV DEM I SIN ÄGO.

GALEN I GRÅLLE

När vi svänger in på gårdsplanen på Sören Söderstrands gård Hammars på Norra Gotland den här novemberdagen så hänger regnet i luften. Det första man ser är en lång rad med gråa Grälle-traktorer på tomten. Renoverade och alla har ett eget nummer. Sören kommer ut ur den fina verkstaden och hälsar oss välkomna. Han är mycket ordningsam och jag hinner tjuvkika in lite i hans verkstad innan han vill gå runt och visa oss sina Grälle-traktorer. Sörens verkstad ser inte alls ut som min hemma. Varenda nyckel hänger på sin plats och golvet är rent. Suck, tänker jag. Varför gör inte jag likadant?

LÄNGTADE TILLBAKA TILL GOTLAND

Sören går runt och öppnar dörrar till olika förråd och innanför står det Grällar överallt. Vi slår oss ner runt köksbordet och Sören berättar att han är barnfödd en bit bort, han sträcker ut armen och pekar. Sörens föräldrar hade lantbruk. Men själv ville han som ung se sig omkring så han gick till sjöss som 17-åring. Till slut hamnade han i Gryts skärgård i

Östergötland som räddningsskeppare. Där blev han kvar större delen av yrkeslivet. Men 2004 så kände han att han ville tillbaka till Gotland, och när den här gården blev till salu så köpte han den.

TVÅ VERKSTADSNYCKLAR – MER BEHÖVS INTE

Sörens intresse för Grälletraktorer kom tidigt i livet. Hans pappa köpte en ny av 1950 års modell när Sören var 6 år gammal. Det var en stor förändring i lantbrukarfamiljens liv. Hästen ersattes med traktorn på fälten. Sören älskade att få åka med pappan som var oerhört stolt över nyförvärvet. Grälle var känd för att vara av hög kvalitet och mycket driftsäkra. De nya traktorerna levererades med två verkstadsnycklar i traktorns verktygslåda. En stor och en liten. Med dessa nycklar så kunde man lossa på nästan alla skruvar på traktorn. Grälle byggde även redskap till traktorerna som vagnar, plogar, harvar och lastare. Allt naturligtvis i samma gråa färg som traktorerna.

GULDFÄRGAD MOTOR

Sören köpte sin första Grälle som vuxen 1972, sedan dess har han ägt 62 stycken.

– Men alla har jag inte sparat säger Sören, det roliga är ju när man får renovera. När en traktor är klar så händer det att jag säljer den, och köper ett nytt renoveringsobjekt.

– För några år sedan så fick jag tag på en från 1956. Det var en jubileumsmodell som kallades för guldkalven. Motorn var guldfärgad i original. Grälle-entusiasternas Rolls-Roys, skrattar Sören.

Trots att traktorerna är gamla så finns det även nytillverkade delar att köpa till dem. Efter alla dessa år vet Sören vad varenda skruv har för funktion, att renovera en Grälle går numera på ren rutin. Vi har haft en trevlig pratstund med kaffe och kakor och det är dags för oss att lämna Sören Söderstrand och hans välskötta lilla gård. Jag är övertygad om att den sista Grälle-traktorn inte har kommit till gården än.

HÅKAN THORNELL

Perfekt renoverade grålletraktorer,
alla med sitt eget nummer.

Här kan alla medlemmar annonsera gratis. Senast den 15 februari vill vi ha din radannons inför nästa nummer.

Skicka din radannons till
info@sverigessmabrukare.se eller
Småbrukaren c/o Jonas Wangsten,
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums.

SÄLJES

Utsädesrens

Utsädesrens modell Gudhem, 2 st.
En komplett med elmotor påbyggd och en med separat elmotor.
2 st undersåll finns till båda.
Pris 2000 kr och 1000 kr.
Ring Peo 070 7192017 eller
peo.akerblom@tele2.se

KRAV-certifierad matpotatis

Connect och Sava, 10kg 120kr, 25kg 250kr.
Torbjörn Ohlsson Önnestad/Ullstorp Skåne
076-814 90 47, 044-701 07.

Stora smågrisar

Flerraskorsningar, härdiga och lämpliga till uteliv. Styckevis eller i grupp för vidare uppfödning. 700kr/st. Även hel eller ½ gris styckad och klar för frysen. Slaktade på kontrollslakteri 40kr/kg.

Anders Söberg Vollsjö/Bjälkhult Skåne
0706-706 752, 0415-421 58

Presenning

Blå presenning av grov blå plast med öljetter.. Storlek 6x4 m. Pris 1000 kr
Per-Olof Erickson, Gävle, 073 035 85 42
perolof.erickson@gmail.com

Lokselar och sadel

Lokselar i storlek från Shetland till Ardenner. Pris bestämmer vi tillsammans efter att respektive sele provats.

Sadeln passar fjordhäst och är i gott skick. Pris 500 kronor.

Ring Stefan på 0120-61133
Årvidaberg, Östergötland.

UTHYRES

Bo på lantgård

En fantastisk upplevelse för barnfamiljen.
En vecka i en trevlig stuga, enskilt i skogsbyn men ändå i nära anslutning till gården. För barnen finns det alla sorters djur som man kan tänka sig på en bondgård, men hästarna är i centrum..
Möjligheter att rida eller att följa med på en vagnstur. Allt från ett par timmar till heldag. Närhet till fiske och bad. Boka nu till sommaren 2019 med start 1/5.
Ring Wolldurf på 0738-499276

HYRES

Mindre torpställe

Önskas hyra eller arrendera ett litet torp, gärna omodernt. Arealen bör kunna försörja 2 hästar och 2 kor med bete och vinterfoder. Helst enligt beläget.

Hela syd- och mellansverige.
Ring 070-2363584

Vill du delta i
bevarandet av våra
utrotningshotade
allmogekor?

Föreningen Allmogekon
Kristen Korteback
0521 316 60
allmogekon@swipnet.se

MARINA SLUTAR SOM REDAKTÖR

På grund av tidsbrist har jag meddelat styrelsen att detta är mitt sista nummer som redaktör för Småbrukaren. Det har varit ett roligt och lärorikt uppdrag. Bäst har förstås varit kontakten med er medlemmar. Vår tidning är en viktig röst och jag önskar Jonas lycka till när han tar över redaktörsrollen.

Tack för alla fina samtal och diskussioner som uppstått utmed vägen! Den som vill följa mina öden och äventyr kan titta in på bloggen torpartider.se.

MARINA ERIKSSON

TILL 2019 ÅRS STÄMMA

HOPPAS ATT DU HAR MÖJLIGHET ATT KOMMA TILL BORGHAMN
LÖRDAGEN DEN 6 APRIL

Till minne av

MINNESGÅVA

Ibland händer det att Småbrukarna får en minnesgåva när någon kär har gått bort. Nu i höst har vi fått 600:- till minnet av Margareta Lindström.

Vi sänder ett stort tack till Birgitta och Per Eriksson.

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Emgård, Anders	Staffanstorp	1000
Lundahl, Birgitta	Lund	600
Thorslund, Stefan	Åtvidaberg	100

GÅVOR TILL EGEN AVDELNING

Thorslund, Stefan	Åtvidaberg	100
-------------------	------------	-----

NY KONTAKTPERSON I DALARNA

1888 föddes Dan Andersson i Skattlösberg utanför Ludvika. För Yngvé Thorné, ordförande i Skattlösbergets bygdegille, är Dan Andersson en person som verkligen ligger nära hjärtat.

– Han var väldigt skicklig med ord och kunde göra något vackert av det som är tungt, tycker Yngve

Under ett par år har vår avdelning i Dalarna varit vilande. Tråkigt, då Dalarna uppvisar mycket av det som är småbruk. Nu välkomnar vi Yngve Torné som ny kontaktperson för Dalarna. Han har sysslat med djur och natur i olika former sedan början av 80-talet. Före detta bilmek, mjölkbonde, potatisodlare, åkare, återvinningsentreprenör, köttjursbonde.

Idag har han skog, sex haflingerhästar, tolv lappgetter och 20 nordiska bisamhällen.

Resiliens, smålek istället för storlek, gräv där du står, ett samhälle består av individer i samverkan, i det stora finns det lilla, är ledord som Yngve framför.

”Man kan göra rätt på flera sätt, ofta går det lika bra att göra tvärsom.”, säger han.

SKÅNE

FILMKVÄLL

Filmkväll tisdag 19 januari 2019.
Kl 19,00 startar vi projektorn.

ÅRSMÖTE

Välkomna kl. 19,00 till Pärups bygdegård där vi håller våra möten. För att kunna finansiera aktiviteterna, lokal och förtäring uttages en avgift på 50kr/person och tillfälle. Fri parkering.
Kontakt: Per-Ola Ohlsson 070-36 72 402
Välkommen hälsar Styrelsen.

ÖSTRA SMÅLAND & ÖLAND

ÅRSMÖTE

Välkomna till vårt årsmöte lördagen den 23 mars 2019.

Planeringen pågår för fullt för en spännande dag med studiebesök och god (för medlemmar subventionerad) middag utöver årsmötesförhandlingarna.

Mer information kommer att finnas på vår hemsida allt efter att planerna spikas.
www.smabrukareoso.se

För mer information, kontakta:
Daphne Thuveesson, 0480 34035,
daphne.thuveesson@telia.com

ÖSTERGÖTLAND

ÅRSMÖTE

Söndagen den 17 februari 2019 kl. 10.00 håller Småbrukare i Östergötland årsmöte i Vidarlokalen i Söderköping.

Vi har trevligt och bjuder på fika.
Vid frågor kontakta Helen Åberg på tel. 073-7603455 eller Stefan Thorslund på tel. 0120-61133

JÖNKÖPING

ÅRSMÖTE

Välkommen till vårt årsmöte lördagen den 16 mars 2019 på Sandsjö Vårdshus.

Program

10.00	Kaffe
11.00	Årsmötesförhandlingar
12.30	Lunch
13.30	Föredrag

Kostnad 150 kr per person.

Alvar Liljengren håller föredrag, samt visar film.

Anmälan senast 11 mars till
Rolf Andersson 073-0510614
rotte.smabruk@gmail.com
Lena Larson 0705-59 27 69
estenstorp-5@telia.com

SÖDERTÖRN-UPPLAND

ÅRSMÖTE

Vi kallar till årsmöte 2019 samt inbjuder till påskmys på Överjärva gård, Solna

Lördagen den 13 april, 11.00 – 16.00
Det finns får och lamm att hälsa på.
Guidade turer vid fårhagen kl 12.00 och kl 15.00.

Vid Hantverksboden provar vi på att karda och spinna på slända. Passa på att träffa och ställa frågor till kursledarna om ullhantverk och småskalig fårskötsel.
Grilla lammkorv och köp rökt lammkött..

Årsmötet börjar kl 16.00 och vi träffas vid Fårens Hantverksbod. Anmäl ditt deltagande senast en vecka innan till ullaalm.biogeo@telia.com eller telefon, (gärna SMS) 070 730 0965

Hjärtligt välkomna till hela arrangemanget önskar styrelsen!

SKARABORG

ÅRSMÖTE

Skaraborgs Småbrukare kallar till årsmöte torsdagen den 7 mars kl. 19.00 i Uvereds Bygdegård.

Det blir årsmötesförhandlingar och givetvis något gott att äta.

Dessutom ska vi ordna så att någon intressant föreläsare kommer och gästar oss. Vi tar gärna emot förslag. Ring 0514-31017 eller 31144.

Varmt välkomna hälsar styrelsen!

ÖREBRO

ÅRSMÖTE

Örebro läns Småbrukare inbjuder till årsmöte den 26/2 2019 kl 18.30 på Café Skogen.

Surdegsgästen Emanuel Eskilsson kommer och föreläser om "Vårt dagliga bröd".

Efter sedvanliga mötesförhandlingar bjuder vi på enkel förtäring. Lotteri.

Vid frågor kontakta Bernt-Inge Johansson tfn:0705-761926

Varmt välkomna!

SÖRMLAND

BERÄTTAREFTERMIDDAG

9 februari kl. 16.00 anordnar vi en berättareftermiddag i Skebokvarnsgården. Fika kan inhandlas för en billig penning.

ÅRSMÖTE

13 mars kl 19.00 är det årsmöte i Skebokvarnsgården. Föreningen bjuder på fika.

Vid frågor kontakta Håkan Nyström 070-45 27 282

LOKALAVDELNINGAR

I lokalavdelningarna hittar du dina närmaste småbrukarvänner. Välkommen att kontakta förbundet om du vill starta en lokalavdelning där en sådan saknas.

Småbrukare i Jämtland-Härjedalen

Eva Holmgren
Havsnäs 645, 833 95 Strömsund
076-13 30 433, eva-larsholmgren@hotmail.com

Småbrukare i Dalarna

Yngve Thorne
Skattlösberg 14, 770 12 Sunnansjö
0706-25 96 06, yngvethorne@gmail.com

Örebro läns Småbrukare

Bernt Inge Johansson
Långgällagatan 34 Åbytorp, 692 73 Kumla
0705-76 19 26, johanssonsfarm@telia.com

Småbrukare i Värmland

Lennart Svahn
Ransbysätter 80, 686 97 Lysvik
0706-80 56 70.

Småbrukare i Väst

Inger Jochnick
Heden 6, 464 95 Dalskog
0722 -13 09 32, ingerpm@hotmail.com

Skaraborgs småbrukare

Jerker Andersson
Flakeberg 118 Olunda, 467 94 Grästorp
0514-310 17, ekojerker@telia.com

Småbrukare i Sjuhärad

Magnus Elsius
Ryda Häljesgården 2, 511 99 Sätilla
070-89 21 154, magnus.elsius@gmail.com

Småbrukare i Halland

Erik Fälth
0735-32 18 30
erikfalth@hotmail.com

Småbrukare i Kronoberg

Kennerth Fransson
Källeberg, V. Stamphult 102, 36194 Eriksmåla
0471-420 73, 0705-10 66 28, kennerth.f@telia.com

Småbrukare i Skåne

PerOla Ohlsson
PI 2585, 281 95 Vankiva.
0703-67 24 02, perolaohlsson@outlook.com

Småbrukare i Hälsingland-Gästrikland

Anders Persson
Tjärnvik Gård 410, 826 91 Söderhamn
072-715 57 82, info@ecografica.se

Småbrukarna Södertörn-Uppland

Ulla Alm
Överjärva gård, 170 68 Solna
070- 730 09 65, ullaalm.biogeo@telia.com

Småbrukare i Sörmland

Håkan Nyström
Närlanda Solhem 1, 640 33 Bettna
0155-931 61, solhem2012@hotmail.se

Småbrukare i Östergötland

Helen Åberg
Kärnhult 2, 615 92 Valdemarsvik
073 7603455, aberg.helen@gmail.com

Småbrukare i Jönköpings län

Rolf Andersson
Erik Dahlbergsgatan 3, 563 31 Gränna
0730-51 06 14, rottle.smabruk@gmail.com

Småbrukare på Gotland

Håkan Tornell
Stenkyrka Stenstugu 154, 624 42 Tingstäde
070-598 80 31, rodmosse2@hotmail.com

Östra Smålands och Ölands småbrukare

Lars-Erik Jonsson
Sjöboda 211, 384 93 Ålem
0499-250 11, 0703-20 23 34, www.smabrukareoso.se

Blekinge

Jörgen Svensson
Skärsjövägen 4, 370 33 Tving
0709-38 54 05

POSTTIDNING B

Småbrukaren
c/o Lena Larson
Estenstorp 5
571 69 Malmback

WILSSONS AB

BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Vi hjälper till med:

Bokföring
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

Gunnar Wilssons
Telefon: 0511-161 65
Fax: 0511 -161 66
Adress: Parkgatan 8, 532 32 Skara
Epost: wilssonsbokforingsbyra@telia.com

SAMAP

Hushållssädeskvvarnar

Mal färskt fullkornsmjöl
av bl.a. vete och råg

- malt på naturstenar
- mycket tystgående
- inget bortsiktat
- fullt hälsovärde

Ring så
berättar
vi mera!

ORBIO AB • tel: 08-767 08 85 • www.orbio.se

-Inomgårdsmekanisering-

SIKO® AB

Tillverkning och försäljning

- Stallinredning för nöt, får och gris
- Hästboxar i standardutförande och specielltillverkning
- Utgödslingssystem
- Ventilationsutrustningar
- Vattensystem, koppar och ventiler
- Rör, rördelar och pumpar m.m.
- Stort jäm- och plåtsortiment
- Försäljning av betongbyggvaror, spalt, gummibeklädnad & -mattor
- Stort tillbehörsortiment i lager

Ring eller besök oss!

273 98 SMEDSTORP • 0414-51300

info@smisthorp.com / www.smisthorp.com